

KESZTHELYI ANDRÁS: MIÉRT NEM LESZ ELŐVÁLASZTÁS?

Az előválasztás két esetben minden bizonnyal jó ötlet Magyarországon. Egyrészt akkor, ha a demokratikus ellenzéknek¹ nincs domináns pártja, mely mintegy magától értetődően kialakítja a kisebbekkel való megállapodás feltételeit. Ide értem azt is, hogy dominanciája lehetővé teszi számára a nagyvonalúságot, ahogy korábban az MSZP az SZDSZ, vagy a Fidesz a KDNP együttműködését honorálta messze a támogatottsági arányokon *felül*.

Másrészt akkor érdemes az előválasztást megfontolni, ha a résztvevő pártok osztják azt a meggyőződést, hogy az őket támogató közösségnek is beleszólása lehet abba, hogy kiket állítanak képviselő-jelöltnek és/vagy ki legyen a demokratikus ellenzék miniszterelnök-jelöltje. További praktikus haszna lehet a nyilvánosság jelenlegi szerkezetében, hogy valami érdekességet visz a meglehetősen egyhangú magyar politikai életbe, ha úgy tetszik, *hype*-olja az ellenzékot, hozzásegít a jelöltek jobb megismeréséhez és a politizálás formáinak megújítására való képességet is példázza – mely utóbbi az ellenzéki politizálás egyik deficitje amúgy.²

Látszólag mindkét eset fennáll: a demokratikus ellenzéknek ma nincs domináns pártja Magyarországon, és minden párt arról *beszél*, hogy meg kell újítani a politikát, így a nagy nyilvánosság előtt egyik sem veti el az előválasztás ötletét, bár leginkább a DK, és néha az MSZP egyes körei is fenntartásuknak *adnak hangot*.

A valóság sajnos ennél bonyolultabb. Ám ahhoz, hogy ezt pontosabban lássuk, vissza kell lépnünk egyet.

Tegyük fel úgy a kérdést: mikor kényszerülnek rá az ellenzéki pártok arra, hogy együttműködjenek?

Véleményem szerint *akkor és csakis akkor, ha a Fidesz legyőzése és az Orbán-rezsim megszüntetése reális lehetőséget jelent számukra*. Ez egyszerre két dolgot feltételez. Egyfelől azt, hogy 2018-ban demokratikus választások lesznek, azaz lehetséges lesz tiszta eszközökkel megnyerni azokat. Másfelől pedig azt, hogy az ellenzék lehet annyira erős, hogy képes legyen győzni ezen feltételek mellett, egy legalábbis pusztán viszonylagos lejtésű pályán.

¹ Azaz mindenkinek, aki nem Fidesz, Jobbik vagy LMP. Az utóbbit természetesen demokratikus pártnak tartom, ám tekintettel arra, hogy konzekvensen nem hajlandó a többi demokratikus ellenzéki párttal együttműködni, praktikus okokból mégsem sorolom ide.

² A lehetséges érvekről és ellenérvekről részletesebben többször szóltam. Pl. itt: <http://magyarnarancs.hu/politicalanimal/az-elovalasztas-hasznarol-es-veszelyeirol-95175> vagy itt: <http://magyarnarancs.hu/politicalanimal/a-vasarhelyi-fapados-97073>

Az ellenzéki pártoknak tehát akkor érdekük erős, tartós szövetséget létrehozni, ha a szövetséget alkotó felek mindegyike azt gondolja, hogy van esély a Fidesz legyőzésére és az Orbán-rezsim megszüntetésére a következő választásokon. Ebben az esetben megéri a saját identitás (egy részét) feladni, a személyes politikai ambíciókat korlátozni és általában véve az együttműködő pártok önérvényesítését zárójelbe tenni.

A demokratikus választások kérdése elvezet az Orbán-rezsim természetéhez. Másfelől az együttműködő ellenzék jövőbeni ereje egy, a politikai realitások figyelembevételén alapuló hipotetikus, végső soron tehát hitbéli kérdés, mely képes önbeteljesítő jóslatként működni (ha nem hisznek a győzelemben, akkor nem kell együttműködniük és így bizonyosan nem is fognak győzni az ellenzék pártjai).

Ha azt feltételezzük, hogy *nem* lesznek tiszta választások, akkor új kapuk nyílnak ki, leginkább persze a *választások bojkottjának* kapuja. Ebben a tekintetben az ellenzéki pártok kommunikációja nem világos. Egyrészt retorikailag úgy viselkednek, mintha máris diktatúra/önkény-uralom/maffiaállam stb. volna, másrészt nyomát sem látjuk annak a törekvésnek, hogy ezzel radikálisan szembefordulnának. Ott ülnek a parlamentben, alkotmány-módosításokat adnak be, interpellálnak, feljelentenek, stb. mintha minden a legnagyobb rendben menne, vagy legalábbis a demokrácia játékszabályainak megfelelően történne.

Azzal, hogy a demokratikus ellenzék parlamentáris ellenzékként viselkedik, *valójában parlamenti demokráciaként legitimálja a rezsimet*. Gondoljunk csak vissza a Fidesz magatartására 2006 ősze után, amikor lényegében kivonultak a magyar parlamentből. Mindent elkövettek annak érdekében, hogy delegitimálják Gyurcsány Ferenc kormányát és parlamenti többségét. Konzekvensen úgy viselkedtek (kordonbontás!), mintha egy tényleges és valóságos diktatúrával szemben kellett volna fellépniük.

Ám mindez messzire visz. Tegyük fel, hogy az ellenzék azt gondolja, legyőzheti a Fideszt 2018-ban.

Akkor a kérdés az, miért nem cselekszik eszerint.

Azért, mert *valójában* nem ezt gondolja.

Ha az ellenzéki pártok többsége (vagy titkon mindegyike) akként okoskodik, hogy 2018-ban a győzelem lehetetlen vagy legalábbis kevésbé valószínű, akkor az együttműködés kényszerének logikáját egy másik logika váltja, válthatja fel.

Ha, leginkább kimondatlanul, egyikük sem hisz a győzelemben, akkor nem csak az együttműködés erősítése és az ezzel járó részleges önfeladás racionális politikailag, hanem a versengés, a pozíciók másik rovására való erősítése is.

Ebben a helyzetben ugyanis az elsődleges kérdés nem az, hogy a demokratikus ellenzék milyen konstrukcióban vet véget Orbán rezsimjének, hanem az, hogy ki fog talpon maradni 2018 után – azaz melyik párt lesz képes a következő, mondjuk 2022-es választáson egyáltalán elindulni. És természetesen az, hogy lesz-e domináns pártja az ellenzéknek.

Ideje tehát kimondanunk: *az előválasztásnak két alapvető, nem technikai, hanem politikai feltétele hiányzik ma ellenzéki oldalon, Magyarországon, ezért ebben a választási ciklusban nem valószínű, hogy sor kerüljön rá.*

Az első feltétel a közös hit abban, hogy Orbán Viktor 2018-ban legyőzhető. A második pedig az együttműködéshez szükséges bizalom, a másik fél jóhiszeműségének feltételezése.

Ez a két feltétel jelenleg nem látszik teljesülni.

Az elsőről hosszabban szoltam az imént, a második hiányának okairól csak sejtéseim lehetnek. Keletkezéstörténetét és tüneteit azonban bizonyosan látjuk mindannyian.

Ilyen tünet például az, hogy ami a demokratikus ellenzéki pártok között történik, az soha nem marad titokban – sőt, szinte mindig a nyilvánosság előtt zajlik. Amikor X pártelnök bejelenti a sajtóban, hogy holnap tárgyalást kezdeményez Y és Z elnökökkel, akkor az a bizalomhiány tünete. Ha lenne közöttük bizalom, akkor előbb tárgyalnának, aztán *közösen* eldöntenék, hogy mit hoznak abból nyilvánosságra. És ez így megy azóta, amióta az ellenzéki térfél plurálissá vált.

De ilyen tünet az is, amikor A párt képviselője a B és C párttal kötött megállapodás *után* közli, hogy bizony ez nehezen ment számára, nagyobb mennyiség alkohol elfogyasztása kellett hozzá. Vagy amikor M párt bejelent egy rendezvényt és rá néhány órára N, esetleg O párt is bejelent egy hasonlót, ugyanarra a napra, lehetőleg ugyanarra az időpontra.

Az ellenzéki pártok egymással való kommunikációja nem csupán bizalomhiányos, de még a rendesség³ követelményeinek sem felel meg. Ennek (legalábbis egyik) oka a pártok létrejöttében keresendő. A DK, mint ismert az MSZP, az összes utána jövő pedig az MSZP és Gyurcsány kormányzati öröksége *ellenében* alakult meg. Mindegyiknek az volt a célja, hogy meghaladja az MSZP-t, megújítsa az ellenzéki (baloldali) politikát és korszerű alternatívát nyújtson nem csupán a Fidesszel, de a szocialistákkal szemben is. A Milla, a Szolidaritás, az Együtt, a PM meg a többiek számára bizonyos elmúlt nyolc év öröksége azonban nem csak a szocialistáké, de Gyurcsány Ferencé is.

Bár mindegyik le akarja győzni, az MSZP mindezek dacára stabilan a legnagyobb ellenzéki párt a demokratikus oldalon. Bár legszívesebben mindegyik ellenzéki párt, így az MSZP is szabadulna tőle, Gyurcsány Ferenc mégis tartósan mint Orbán Viktor kihívója pozícionálja önmagát immáron hat éve.

Csak éppen az MSZP nem elég nagy, Gyurcsány meg nem elég erős ahhoz, hogy a többieket igazodásra kényszerítse. Nem elég nagy (erős) ahhoz, hogy a játékszabályokat megalkothatná, és

³ Székely János remek kifejezése: „A rendesség a tisztességnél kevesebb, az udvariasságnál több. A tapintat csak az egyik alkotóeleme. Nem feltétlenül tartozik hozzá, hogy az ember tudatosan betartsa erkölcsi normákat, és nem azonos az emberi méltóság akkurátus jogi körülbástyázásával, sem a szigorúan számon kért politikai korrektséggel. Inkább a társas viselkedés egy fajtájáról van szó. Az ember tiszteletben tartja a másikat, és kerüli a másik megalázását. Rendesen viselkedik vele. Vagy legalább úgy tesz, mert az adott társadalomban *úgy szokás.*” <http://parameter.sk/mit-jelent-kiss-laszlo-bukasa>

legfőképpen kikényszeríthetné azok betartását partnerei által. Miközben mindegyik féltékenyen figyeli a másikat.

Így aztán, legalábbis 2018-ig, tartósulni látszik a patthelyzet a demokratikus ellenzéki oldalon.

Mivel jelen állás szerint – kisebb részben a népszavazás ellenzéki bojkottjának összehangolatlansága miatt – Orbán fényes győzelmet fog aratni október 2-án, semmi okunk nincs azt feltételezni, hogy az előválasztás politikai feltételei teljesülni fognak.

Ha pedig így lesz, akkor kár is a kötet szerkesztőinek második kérdésén rágódni, nevezetesen azon, hogy a Republikon avagy a Párbeszéd Magyarországért javaslata-e a jobb. Hiszen a válasz egyszerű lesz: mindkettő alkalmas lehet, de egyik sem fog megvalósulni.